

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH

Rahimova Nasiba Mannonovna

*Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani 14-umumiy o'rta ta'lim maktabi ona
tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlardan foydalanish o'qitish jarayonini yangilash, samaradorligini oshirish va o'quvchilarda amaliy, mustaqil fikrlash malakalarini shakllantirish uchun muhim hisoblanadi. Hozirgi zamon ta'limi sharoitida an'anaviy usullar samaradorligini ba'zan yo'qotmoqda, dunyoda tezkor axborot oqimi, yangilanish va innovatsiyalar ortib bormoqda. Ta'lim sohasidagi har qanday islohotlarda asosiy maqsad shaxs har tomonlama yetuk, bilimga, tafakkurga ega bo'lgan yoshlarni tarbiyalashdan iboratdir. Ayniqsa, ona tili va adabiyot darslari tilimiz boyliklari, milliy madaniyatimiz durdonalari, xalqimizning asriy ma'naviy qadriyatlari bilan o'quvchilarni tanishtirish, ularni ona tiliga, yurtga hamda milliy adabiyotga mehr-muhabbat ruhida tarbiyalashda alohida o'rin tutadi. Shu bois, bu darslarni zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil qilish, interaktiv metodlarni keng qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.*

Kalit so'zlar: *interaktiv metodlar, ona tili, adabiyot, samaradorlik, ijodiy fikrlash, mustaqil o'rganish, nutq madaniyati, o'quvchi faolligi, muhokama, innovatsion ta'lim.*

Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlarni joriy etish zamon talabi bo'lib, o'quvchining faolligini va fanga qiziqishini oshirish, mustaqil izlanishga undash, ijodiy fikrlashni rivojlantirishga keng imkon beradi. Ushbu darslarda interaktiv metodlarni qo'llash orqali o'quvchi nafaqat o'rgatadigan axborotni eslab qoladi, balki uni real hayotda tadbqiq eta oladi, ijodiy yondashishni, tanqidiy fikrlashni o'zlashtiradi. Interaktiv metodlar muhitida har bir o'quvchi o'z fikrini

erkin bildirib, yangi bilimlarni mustahkam o'zlashtirish, olgan bilimlarini amalda qo'llay bilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Shu bois, interaktiv metodlar o'quvchining darsdagi ishtirokini yuqori darajaga olib chiqadi, bilim olish jarayonini jonlantiradi, ilgari passiv bo'lgan o'quvchini ham faol ishtirokchi darajasiga ko'taradi. Bugun ta'lim sohasida jadallik bilan joriy etilayotgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida, aynan interaktiv metodlarning pedagogik jarayondagi o'rni beqiyos. Ular o'quvchilarning ijtimoiy, tafakkuriy va nutqiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Interaktiv metodlar o'zida o'qituvchi va o'quvchining o'zaro faol hamkorligini, dars jarayonida o'quvchilarning mustaqil ishlashlarini, erkin fikr bildirishi va ijodiy yondashuvini talab etadi. Ona tili va adabiyot darslarida ham bu metodlardan foydalanish orqali o'quvchining bilimini faollik, mustaqillik, tanqidiy va mantiqiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, xulosalash, nutq madaniyatini rivojlantirish jarayonida keng imkoniyatlar paydo bo'ladi [1].

Darslarni interaktiv tashkil etish muhitida o'quvchilar darsga ehtiros bilan kirishishadi; ularning bilishga bo'lgan qiziqishlari, yangi bilimlarni o'zlashtirishga ishtiyoqi oshadi, o'zaro hamkorlikda ishlashga odatlanadi. O'qituvchi esa darsda ko'proq yo'naltiruvchi, bilimlarni boshqaruvchi, munosabatlarni muvofiqlashtiruvchi maqomida bo'ladi. Bunday jarayonda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik mustahkamlanadi, o'qituvchi o'z faoliyatini o'quvchilarning real ehtiyoj va imkoniyatlariga moslashtiradi. Asosiy e'tibor bilimlarni tayyor holda berishdan, o'quvchining o'zi izlanishiga, mustaqil xulosa chiqarishiga qaratiladi. Hozirgi kunda darslarni innovatsion va interaktiv metodlar asosida tashkil qilish orqali o'quvchilarni zamonaviy hayotga ko'nikdirish, ular bilan axborot va texnologiyalar asriga mos madaniyat va tafakkur shakllantirish asosiy vazifa hisoblanadi. Interaktiv metodlardan foydalanib olib borilayotgan darslar o'quvchilarning nutq madaniyatini, tanqidiy va ijodiy fikrlashini, tafakkurini, axborotlarni tahlil qilish, ko'nikma va malakalarini rivojlantiradi. Shu sababli, ona tili va adabiyot darslarini interaktiv tashkil etishning dolzarbligi kundan-kunga oshib bormoqda. Bu fanlar o'qitiladigan barcha umumta'lim muassasalarining barcha

bosqichlarida interaktiv metodlarni tadbiq qilish natijasida o'quvchilarning ushbu fanlarga qiziqishi, ulardagi bilim sifatining oshishi, ijtimoiy moslashuvchanligi va individ sifatida shakllanishi uchun keng imkoniyatlar ochiladi [2].

Ona tili va adabiyot fanlarida interaktiv metodlar bilan o'qitish natijasida o'quvchi avval olingan nazariy bilimlarini amalda mustahkamlaydi. Ma'ruzalarni eshitish yoki kitob o'qish bilimo'qitishda anchagina passiv o'rinda turadi. Ammo interaktiv metod muhitida o'quvchi bilimi ko'proq mustaqil izlanishda, muhokama va baxsda, savol-javob va fikr almashishda, darsdagi faol ishtirok va o'z o'rnini namoyon etishda mustahkamlanadi. O'qituvchi tomonidan dars jarayoniga samarali savollar, kayfiyat va muammolar, tanqidiy yondashuvlar, qiyin va noodatiy topshiriqlar kiritilganida, o'quvchi tafakkurini yorituvchi natija olinadi. Bu esa, o'quvchining mustaqil va ijodiy fikrini rivojlantiradi, nutqini boyitadi, o'zining orzusi, rejalari ustida ishlashga safarbar etadi. Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlarning o'rni shunisi bilan ham muhimki, bunday darslar davomida o'quvchining yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayonida boshqalardan o'rganishi, boshqalarning fikrini tinglash, o'z nuqtayi nazaridan dalillar keltirib, umumiy xulosani chiqarishni o'rganishi mumkin. Bu esa bosqichma-bosqich ravishda jamiyatda muvaffaqiyatga erishish uchun asos bo'ladi. Darhaqiqat, interfaol darslar ona tili va adabiyot fanlariga bo'lgan ishtiyoqni oshiradi, o'z fikrini erkin yetkazishda, sababchi va oqibatini ajratishda, iboralarning to'g'ri ishlatilishida, matnlar bilan ishlashda yetakchi harakatlantiruvchi kuch hisoblanadi. Interaktiv darslar davomida o'quvchilar bir-birining fikrlariga hurmat bilan qarashadi, yangi nuqtayi nazarlarni tan ola olishga ham o'rganadilar. Uzoq yillar davomida o'zini oqlagan va milliy ta'lim tizimida asosiy o'rindagi an'anaviy dars usullarini o'zgarishsiz qoldirish bir tarafdin pedagogikaning taraqqiyotiga teskari ta'sir ko'rsatadi. Chunki hozirgi jamiyatda har bir sohaning rivojlanishi tezlashgan, raqobat muhiti kuchaygan va axborotlarning katta to'plami kun sayin oshib bormoqda. Shu bois ona tili va adabiyot darslari ham o'quvchilarning bilimga bo'lgan ehtiyojini to'liq qondira oladigan, zamonaviy talablarga javob bera oladigan

darajada, yangi metodlar bilan boyitilishi lozim. Ana shunday metodlardan biri va eng samaralisi interfaol metodlardir [3].

O'qituvchining asosiy vazifalaridan biri har bir o'quvchini to'liq jalb etish, undagi yashirin qobiliyat va salohiyatni ochish, unga o'z fikrini erkin ifoda qilishga ko'maklashish, ona tilining boyligini his etishga ilhomlantirishdan iborat bo'lishi kerak. Interfaol metodlar esa aynan shuni ta'minlashga yo'naltirilgan. Darsda har bir topshiriq, savol va muammo ustida bir necha o'quvchi jamoaviy ishlaydi, ular o'zaro bilimni solishtiradi, yangi bilimlar sari izlanishga da'vat qilinadi. Ona tili va adabiyot darslarida bu metodlarni keng joriy etish aynan o'qituvchining kreativ va zamonaviy yetakchi sifatida shakllanishiga ham hissa qo'shadi. Interaktiv metodlar yordamida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida munosabatlar do'stiona, hurmatli va hamkorlik muhitida tashkil etiladi. O'qituvchi – ma'lumot manbai emas, balki yo'lboshchi, yetakchi va maslahatchi bo'lib harakat qiladi. O'quvchi passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi, izlanishchi va anglovchiga aylanadi. Bunday sharoitda bilimlar faqat o'qituvchidan o'quvchiga ko'chirilmaydi, balki o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining o'zaro ta'siri natijasida o'zlashtiriladi. Ona tili va adabiyot darslarida o'qitish samaradorligini oshirish uchun zamonaviy faol va innovatsion metodlarni izchil amalga oshirish bugungi kun pedagoglarining asosiy yo'nalishlardan biridir [4].

Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlarni tadbiq qilish darslarning namunaliligi, o'ziga xosligini ta'minlaydi, har bir o'quvchi uchun shaxsiy rivojlanish muhitini yaratadi, tahsil sifatini sezilarli darajada oshiradi. Ular yangi bilimlarni chuqurroq tahlil qilish, mustaqil xulosalar chiqarish, ulardan amaliy hayotda foydalanish malakasini shakllantirishga sabab bo'ladi. Darslarni interaktiv tashkil etish o'quvchilarning mantiqiy mushohada, nutq madaniyatini mustahkamlash, zamonaviy texnologiyalardan to'g'ri foydalana olish, kommunikativ qobiliyat va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Internet, zamonaviy axborot texnologiyalari va raqamli o'quv vositalari yordamida interaktiv darslarni yanada jonli, samarali va keng qamrovli tashkil etish imkoniyatlari mavjud. Ayni chog'da,

ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlardan foydalanishga doir pedagogik tajribalar, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlar orqali tashkil etilgan darslarda o'quvchining darsdagi ishtiroki, fanlarga qiziqishi, mustaqil bilim olish ko'nikmasi, nutq madaniyati, ijtimoiy moslashuvchanligi, hamjihatlik va jamoaviy ish malakalari sezilarli darajada oshadi. Bu fanlar orqali nafaqat adabiyot namunalarini o'zlashtirish, gramatik qoidalarini bilib olish, balki o'quvchining fikrlash salohiyati, ijtimoiy faolligi, fuqarolik pozitsiyasi, vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat kabi fazilatlar ham rivojlanadi. Interaktiv metodlarni qo'llash natijasida o'quvchilar mustaqil fikrlash, bahslashish, tahlil qilish, umumlashtirish, asosli xulosa chiqarish, savollarga tez va aniq javob bera olish, yangi bilimlarni tez o'zlashtirish mumkin. Aynan shunday interaktiv darslar natijasida dars jarayoni jonlilik kasb etadi, o'qituvchi ham, o'quvchilar ham doimiy izlanish, qiziqish va ijodiy faollikni saqlab qolishadi. Shu yo'l bilan olingan har bir ma'lumot, bilim va ko'nikma mustahkam bo'ladi. Interaktiv metodlardan oqilona va samarali foydalanish uchun har bir ona tili va adabiyot o'qituvchisi o'z mahorat darajasini, kasbiy tayyorgarligini, pedagogik saviyasini doim oshirib borishi, pedagogik tajriba almashish, zamonaviy texnologiyalardan to'g'ri foydalanish bo'yicha o'z ustida doimiy ishlashi lozim. Darslarni interaktiv tashkil qilishda fanlararo integratsiya, turli zamonaviy didaktik materiallardan foydalanish, o'ziga xos topshiriqlar, tahliliy ishlar, nutqiy muloqot, savol-javoblar asosiy o'rin tutishi, o'qituvchining ijodiy yondashuvi, talabchanligi va sabr-toqati muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonini jonlantirish, darslarni interaktiv tashkil qilish pedagogik mahorat, bilimdonlik, yangilikka intilish, tajriba almashish, o'zaro hamkorlik, ochiq muloqot va innovatsion yondashuvlar asosida amalga oshiriladi. Bunday darslarda har bir o'quvchi mustaqil, malakali va mas'uliyatli shaxs sifatida yetishib chiqadi, bilimni amaliyotda tatbiq etib, o'z hayotida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun yaxshi asosga ega bo'ladi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlardan foydalanish zamonaviy ta'limning asosiy talablaridan biridir. Bu metodlardan foydalanish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, mantiqiy xulosa chiqarish, nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish, o'z fikrini aniq va ravon ifoda qilish, jamoaviy faoliyatda qatnashish, milliy va umummadaniy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini oshirish kabi muhim fazilatlarni rivojlantirish imkonini beradi. Interaktiv metodlar orqali ona tili va adabiyot darslari jonlanadi, har bir o'quvchi o'zining ichki imkoniyatlarini, tafakkur salohiyatini, bilimga bo'lgan intilishini to'liq namoyon etadi. Natijada, zamonaviy jamiyatda hayotga, bilimga, tafakkurga, milliy qadriyatlarga sadoqatli, yetuk va bilimli yoshlar tarbiyalanadi. Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv metodlar asosida olib borilayotgan ta'lim – kelajagimizga poydevor bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonova, N. (2018). "Ona tili darslarida interaktiv usullardan foydalanishning zamonaviy talablari". O'qituvchilar uchun, 2(4), 21-26.
2. Axmedova, M. (2019). "Adabiyot darslarida interaktiv metodlarning ahamiyati". Zamonaviy ta'lim, 3(3), 33-39.
3. Bobomurodova, S. (2021). "Interaktiv metodlar yordamida o'quvchilarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish". O'zbekiston maktabi, 7(6), 48-54.
4. G'ofurova, D. (2017). "Ona tili darslarida ijodiy yondashuv va interaktiv metodlarni qo'llash usullari". Ta'limda innovatsiyalar, 6(2), 60-65.
5. Islomova, L. (2022). "Adabiyot darslarida interaktiv metodlardan samarali foydalanish yo'llari". Yangi O'zbekiston, 1(1), 73-79.
6. Karimova, D. (2018). "Ona tili va adabiyot darslarida interaktiv o'yinlardan foydalanish". O'zbekiston tili va adabiyoti, 8(4), 29-35.
7. Madrahimov, N. (2020). "Ona tili darslarida innovatsion va interaktiv usullarning o'rni". Innovatsiya va pedagogika, 2(8), 51-57.